

LAL:n Jari Lehto:

”Kemistejä koulutetaan suoraan kortistoon”

■ Työttömyys kemian ja biotieteiden aloilla on edelleen kasvussa. Ongelman taustalla on pitkään jatkunut liikakoulutus.

Anna Melkas

Kemian, biologian ja biotieteiden koulutuspaikkoja on lisätty 1990-luvulta lähtien, mikä on kaksinkertaistanut aloilla suoritettujen ylempien korkeakoulututkintojen määrän. Vuonna 2012 maistereita valmistui jo reilut 500.

Koulutusmääriä suurennettiin, kun biotuotannon odotettiin kasvavan huomattavasti. Bioalan Nokkaa ei tullut, mutta koulutuspaikkoja ei kuitenkaan ole karsittu.

Aiemmin aloille koulutettiin huomattavasti vähemmän väkeä, joten työelämästä eläkkeelle poistuvien joukko ei ole suuri.

Seuraukset näkyvät pahenevina työllistymisvaikeuksina. Työttömien maistereiden määrä on paisu- nut 2000-luvulla yli 60 prosenttia.

”Talouden hyvät kaudet ovat hie- man hidastaneet työttömyyden kasvua mutta eivät olennaisesti vähentäneet sitä. Kyse on selvästi pitkäaikaisesta epätasapainosta”, sanoo toiminnanjohtaja **Jari Lehto** Luonnontieteiden Akateemisten Liitosta (LAL).

”Rakenteellisen ongelman myötä koulutusta vastaavan työn saami- nen vaikeutuu jatkuvasti.”

Vaikeinta tohtoreilla

Aivan oma lukunsa ovat kemian, biologian ja biotieteiden tohtorit. Työ- ja elinkeinoministeriön mukaan näiden alojen työttömien tohtoreiden määrä on 2000-luvulla liki nelinkertaistunut.

”Näiden alojen osuus tohtoriyöt- tömyydestä on suhteettoman suuri. Biologit, biokemistit ja kemistit edustavat alle kymmentä prosent- tia kaikista tohtoreista, mutta työt- tömistä tohtoreista heitä on yli 20 prosenttia”, Lehto kertoo.

Tohtoriopintoihin jatkavien määrä luonnontieteellisillä aloilla on huomattavan suuri. Kaikki eivät kuitenkaan valitse tohtorikoulu- tusta puhtaasti tieteellisestä into- ja kunnianhimosta. Liian monelle jatko-opinnot ovat ainoa työllisty- misvaihtoehto.

Yliopistojen ura- ja rekrytointi- palvelujen verkoston Aarresaaren tuloksista selviää, että halu kehittyä ammatillisesti tai tehdä tutkimus- työtä on motiivi vain noin kolmas- osalle luonnontieteellisten alojen tohtorikoulutettavista.

”Sama on tullut ilmi myös aka- valaisten liittojen yhteisessä kysely- tutkimuksessa ja omissa jäsenkyse- lyissämme. Reilu kolmannes kertoo syyksi tohtoriopintoihinsa muiden työllistymismahdollisuuksien puut- teen.”

Työllisyystilanne ei helpotu tohtorinväitöksen jälkeenkään. Luon- nontieteellinen tutkimus tehdään tätä nykyä suurelta osin tohtorikou- lutettavien voimin, eikä rahoitusta ole enää väitöskirjavaiheen jälkeen tarjolla.

”Yksilön kannalta on traagista, kun pitkän, vaativan ja kalliin kou- lutuksen jälkeen ei löydy sitä vas- taavaa työtä, vaan edessä onkin alan

vaihto ja kouluttautuminen uuteen ammattiin.”

Työllistyneistäkin yhä harvempi pääsee tehtäviin, joihin on saa- nut koulutuksen. Tilastokeskuksen mukaan vuosina 2006–2010 valmis- tuneista kemian, biokemian ja bio- logian maistereista alle 60 prosent- tia oli vuonna 2010 koulutustaan vastaavassa työssä.

”Eikä osuus kasva myöskään tut- kinnon suorittamisesta kuluneen ajan myötä. Toisin sanoen edes kokemus ei tuo koulutustasoa vas- taavaa työtä”, Lehto huomauttaa.

Moni päätyy tekemään työtä, johon riittäisi lyhyempikin koulu- tus. Avoimia laborantin paikkoja hakee yhä suurempi joukko mais- tereita ja jopa tohtoreita.

Lisäksi yhä useammat tekevät työtä, jolla ei ole mitään tekemistä heidän koulutuksensa kanssa.

”Suunnitelma uusittava”

Miten koulutusmäärät sitten ovat juuri luonnontieteen aloilla pääs- seet paisumaan liian suuriksi?

Koulutustarpeiden ennakointi on Suomessa korkealuokkaista. Valtion taloudellinen tutkimuskeskus tekee työvoimatarve-ennusteet, joiden pohjalta Opetushallitus laskee aloi- tuspaikkojen ja tutkintojen tarpeen. Opetusministeriö laatii laskelmien ja sidosryhmien lausuntojen poh- jalta kehittämissuunnitelman.

Valtioneuvoston koulutuksen ja tutkimuksen kehittämissuunnitel-

Luonnontieteiden Akateemisten Liiton puheenjohtaja Jari Lehto on erittäin huolissaan alan työllisyystilanteesta. "Kemian ja biotieteiden maisterien työttömyys on 2000-luvulla noussut yli 60 prosenttia."

maan vuosille 2011–2016 sisällytettiin kuitenkin ylisuuria aloituspaikkatavoitteita. Esimerkiksi kemian osalta suunnitelma lähtee 83 prosenttia suuremmasta tavoitteesta kuin ennakoitiprosessin tuottama.

"Seuraava koulutuksen ja tutkimuksen kehittämissuunnitelma hyväksytään ensi vuonna. Silloin on syytä tunnustaa tosiasiat ja kirjata luonnontieteiden osalle aloituspaikkatavoitteet, jotka vastaavat työmarkkinoiden kysyntää", Lehto toteaa.

Näin vapautuvat resurssit tulee

hänen mukaansa ohjata opetuksen laadulliseen kehittämiseen. Lehto vaatii uudistusta myös koulutuksen rahoitukseen.

"Yliopistojen rahoitusmallin pitää olla sellainen, että se palkitsee nykyistä enemmän myös hyvästä työllistymisestä."

Huononevat työllistymismahdollisuudet heikentävät väistämättä alan vetovoimaa. Samaa viestiä kertovat useat toisistaan riippumattomat tietolähteet.

Opiskelijabarometrin 2013 mukaan kaikista korkeakouluopis-

kelijoista jopa viidesosa harkitsee opiskelualan vaihtoa. Joukosta huomattavan suuri osa on luonnontieteiden opiskelijoita.

"Me kuitenkin tarvitsemme juuri ne parhaat ja motivoituneimmat opiskelijat, jotta taso säilyy korkeana ja innovatiivisena. Osaamista ja jatkuvaa kehittymispotentiaalia vaativa ala alkaa pian olla uhattuna. Tilanteesta on syytä olla erittäin huolissaan", Lehto sanoo. □

Kirjoittaja toimii LAL ry:n viestintäpäällikkönä.
anna.melkas@luonnontieteilijat.fi